

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2019

Kvalitetsarbete i förskolan

En studie om förskollärares
planeringsmöjligheter i den pedagogiska
verksamheten

Jessika Håkansson och Tina Renevall

Fakulteten för lärarutbildning

Författare

Jessika Håkansson

Tina Renevall

Titel

Kvalitetsarbete i förskolan – En studie om förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten.

Handledare

Ing-Marie Åkerblom

Examinator

Anna Linge

Sammanfattning

I studien har vi utgått från en kvalitativ forskningsmetod, innehållande semistrukturerade intervjuer med sex förskollärare på olika förskolor i en kommun. Empirin analyserades utefter Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori. Resultatet pekar på olika förutsättningar till planering av pedagogisk verksamhet och gemensam reflektion. Alla respondenter i studien menar att tiden för gemensam reflektion är viktig för att nå utveckling i det pedagogiska arbetet, men förutsättningarna ser olika ut. Vår slutsats är att samma förutsättningar till planering, reflektion och utvärdering inte ges i den likvärdiga förskolan.

Ämnesord

Systematiskt kvalitetsarbete, planering av pedagogisk verksamhet, förskollärare, styrdokument.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Begränsningar.....	6
1.4 Centrala begrepp.....	6
2. Litteraturgenomgång, tidigare forskning och styrdokument	9
2.1 Tidigare forskning om planeringstid	9
2.2 Litteraturgenomgång och tidigare forskning om planering, dokumentation och utvärdering.....	10
2.3 Styrdokument	11
3. Teoretiska utgångspunkter	13
3.1 Utvecklingsekologisk modell	13
4. Metod	15
4.1 Intervju	15
4.2 Urval.....	16
4.3 Genomförande	16
4.4 Etiska överväganden.....	16
4.5 Bearbetning och analys av insamlat material	17
5. Redovisning av resultat	19
6. Sammanfattande analys av resultat	23
7. Diskussion	26
7.1 Resultatdiskussion	26
7.2 Metoddiskussion.....	29
7.3 Vidare forskning.....	30
8. Slutsats	31
Referenslista	32

Bilagor	35
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	37

1. Inledning

Vi som gör denna undersökning studerar förskolläraryrket med inslag av validering vid Högskolan Kristianstad. Vi har under våra verksamhetsår i förskolan upplevt att planeringstiden ibland uteblir samt upplevs otillräcklig för de komplexa uppdrag som förskollärare har. Skolinspektionen (2018) visar på varierad kvalitet i utbildningen och en av faktorerna är just brist på tid för planering och reflektion. Syftet med detta examensarbete är att undersöka förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten.

I en rapport från Vetenskapsrådet (2015) framgår det att förskolepersonalens möjligheter till planering, diskussioner samt utvärdering av det pedagogiska arbetet sparsamt anträffas i forskning. Rapporten pekar på ett klart samband mellan planeringstid och kvalitet i arbetet. Utifrån rapporter och undersökningar menar vi att planering av verksamheten har betydelse för hur arbetet på förskolan bedrivs vilket hör samman med den pedagogiska kvalitén. Vi blev nyfikna på vilka möjligheter gällande tid förskollärare har att planera den pedagogiska verksamheten för att skapa en god kvalitet utifrån läroplanens intentioner. Förskolans läroplan (Skolverket 2018) belyser förskollärares ansvar i undervisningen vilken ska syfta till barns utveckling och lärande.

Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisningen ansvara för att planering och genomförande utgår från läroplanen och från det kunnande och de erfarenheter som barnen tidigare har tillägnat sig. Samt utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande (Skolverket 2018, s. 19).

1.1 Bakgrund

Skolinspektionen (2018) har i uppdrag att granska kvalitén i förskolans utbildning samt pedagogisk verksamhet som står under myndighetens tillsyn. Det övergripande syftet med Skolinspektionens granskningar är att bidra till utveckling utifrån alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö. Skolinspektionens (ibid.) senaste rapport innehållande ett regeringsuppdrag att under tre år granska svenska förskolors kvalitet och måluppfyllelse visar på olika utvecklingsområden. Den belyser varierande kvalitet på Sveriges förskolor vilket inte stämmer överens med förskolans läroplan som uttrycker alla elevers lika rätt till en god utbildning (Skolverket 2018). I en studie av Brodin och Renblad (2014) framgår det att det krävs en god planering för att skapa kvalitet

i den pedagogiska verksamheten. Skolinspektionens (2018) slutrapport visar på ett klart samband mellan planeringstid och kvalitet i arbetet, det framgår dessutom olika faktorer som påverkar förskolors kvalitet. En av dessa faktorer är tid för planering samt reflektion kring arbetet, vilket påstås kan bidra till ökad kvalitet i barnens utbildning.

Enligt Skolverket (2018) har rektor ansvar för förskolans kvalitet samt för genomförandet av det systematiska kvalitetsarbetet tillsammans med pedagogisk personal. Skollagen (SFS 2010:800) pekar på rektors ansvar att ge sin personal de förutsättningar som krävs för genomförandet av den pedagogiska verksamheten. Håkansson (2019) belyser i en studie vikten av rektors kompetens samt förhållningssätt att leda personalen och tillsammans med dem planera och utveckla verksamheten.

Syftet med denna studie fokuserar på förskollärares planeringsmöjligheter gällande tid att planera den pedagogiska verksamheten för att skapa god kvalitet i förskolan. Enligt förskolans styrdokument ska den dagliga verksamheten planeras och genomföras utifrån läroplanens intentioner. Den ska även dokumenteras och utvärderas för att säkerställa kvalitén för barns utveckling och lärande.

Syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande (Skolverket 2018, s. 18).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att genom intervjuer undersöka förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten.

- Vilken tid finns för planering av den pedagogiska verksamheten?
- Hur används tiden till planering av den pedagogiska verksamheten?

1.3 Begränsningar

Studien kommer inte behandla några former av kvalitetsarbeten på förskolan.

1.4 Centrala begrepp

Studien behandlar förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten och utifrån det definieras begreppen systematiskt kvalitetsarbete och planering av

pedagogisk verksamhet för att besvara undersökningens syfte och forskningsfrågor. Begreppen förskollärare och pedagog förklaras för att öka förståelse samt skapa flyt i läsningen.

Systematiskt kvalitetsarbete

Skollagens (SFS 2010:800) krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten samt analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen. I Sverige är det systematiska kvalitetsarbetet obligatoriskt och ska bidra till bättre kvalitet samt professionell utveckling (Håkansson 2013). Verksamhetens resultat bör ses i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen i utbildningen ska uppfyllas (Skolverket 2018). Det systematiska kvalitetsarbetet består av fortlöpande diskussioner och reflektioner kring förskolans uppdrag samt primära läroplansfrågor (Sheridan, Pramling Samuelsson 2009). Ett fungerande kvalitetsarbete handlar om att synliggöra kvalitet och likvärdighet, det måste planeras, följas upp, analyseras, dokumenteras och utveckla verksamheten. Därigenom kan kunskap skapas och delas vilket kan generera till goda framsteg (Skolverket 2019).

Planering av pedagogisk verksamhet

Förskollärares planering bör utgå från barnens erfarenheter och behov samt förståelser kring innehållet i vad som ska mötas i verksamheten (Sheridan, Pramling Samuelsson 2009). Rosenqvist (1995) menar att planering av pedagogisk verksamhet innehåller teoretiska förberedelser samt teoretiskt genomförande. I den teoretiska förberedelsen kartlägger pedagogerna ett nuläge i verksamheten. Genom diskussioner, idéer, teorier och kunskap om barnen skapas struktur som vägleder arbetet framåt. I det teoretiska genomförandet är det arbetslagets kunskap gällande olika lärandeteorier samt pedagogernas tankar kring undervisning som lyfts fram. Pedagogisk planering innebär att gemensamt reflektera över förberedelser, undervisning, förhållningssätt och aktivitet. Rosenqvist (ibid.) menar vidare att det blir pedagogisk planering då en skriven förberedelse gjorts innan genomförandet av en aktivitet. Förskolans verksamhet behöver planeras, genomföras, utvärderas och analyseras för att nå utveckling.

Förskollärare

I denna studie avses förskollärare som yrkesverksam individ inom förskolan med pedagogisk högskoleutbildning.

Pedagog

Med pedagog i studien menas verksam personal som barnskötare, förskollärare och personal med annan pedagogisk utbildning.

2. Litteraturgenomgång, tidigare forskning och styrdokument

I detta kapitel behandlas tidigare relevant forskning samt väsentlig litteratur som berör undersökningen om förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten. Detta kapitel behandlar även styrdokument för förskolan (Skolverket 2018) då den har en viktig roll för studien.

2.1 Tidigare forskning om planeringstid

Många rapporter och vetenskapliga artiklar pekar på att planeringstid är en viktig faktor för att nå hög kvalitet i barns utbildning. Trots denna vetskap har det varit svårt att hitta tidigare forskning som behandlar förskollärares tid för planering av den pedagogiska verksamheten, samt vad denna tid innebär och bör innehålla. Brodin och Renblads (2014) studie innehållande fokusgruppsintervjuer syftade till att undersöka fyra svenska rektorers reflektioner kring den reviderade läroplanen för förskolan. Den visade att hög kvalitet är kopplad till planeringstid. Vidare pekar Brodin och Renblad (ibid.) på att hög kvalitet är beroende av bra ledarskap för att kunna förbättra utbildningen i förskolan. Rektorerna i studien var enade om att det måste ges tillräckligt med tid till planering av den pedagogiska verksamheten. Även struktur och kompetent personal samt låg personalomsättning anses vara viktiga faktorer som påverkar utbildningens kvalitet. Rektorerna uttrycker att det finns olika kompetenser bland personal vilket kan medföra att personalen ser olika på planering och genomförande. De påtalar att det är en balans mellan tid för planering och tid i barngrupp. Johansson (2011) påpekar i en studie om verksamhet och organisation i förskolan att arbetssituationen har förändrats genom åren med fler och nya arbetsuppgifter samt ökade krav på pedagoger och ledning. I studien (ibid.) som genomfördes med enkäter, intervjuer och observationer framgick det en ekonomisk förändring vilket har bidragit till att ledningspersonal har fått ansvar för fler verksamhetsområden samt större enheter än tidigare. Denna förändring har genererat till att förskolans pedagoger fått fler administrativa arbetsuppgifter i sitt uppdrag. Ledningspersonal och pedagoger uttrycker att förändringen med fler uppgifter skapar stress då tiden inte räcker till. Samtidigt har de ökade kraven inneburit en utveckling av verksamheten. I Johanssons (2011) studie framkommer även hinder för att genomföra förskolans målarbete, såsom strukturella faktorer, stora barngrupper, personal och tidsbrist, vilket både rektorer samt personal upplever.

Wertfein, Spies-Kofler och Becker-Stoll (2009) gjorde en kvantitativ undersökning på 36 småbarnsavdelningar i Tyskland gällande kvalitet i undervisning. Resultatet i undersökningen, visade att pedagogers tid till planering har ett samband med kvalitén i arbetet. Tid för förberedelse och planering av pedagogiska processer visade sig vara en faktor för att nå framgång. Det framgick även att kvalitet är beroende av en kompetent rektor med förmåga att strukturera och leda verksamheten.

Rosenqvist (1995) lyfter i sin rapport upp innebörden av pedagogisk planering och understryker planeringstid som den viktigaste förutsättningen för pedagoger att strukturera och organisera verksamhetens innehåll.

Gannerud och Rönnerman (2006) tar i en kvalitativ studie upp pedagogers arbetsinnehåll. Pedagogerna i studien påtalade att uppdraget i förskolan är ett arbete som behöver förberedas och planeras, vilket kräver tid. De menar vidare att det behövs reflektion, både individuellt och gemensamt. För att få möjlighet till gemensam reflektion har informanterna i studien valt att ha kvällsplanering flera gånger i månaden, för att hela arbetslaget ska kunna träffas och tillsammans reflektera.

2.2 Litteraturgenomgång och tidigare forskning om planering, dokumentation och utvärdering

Förskolan är en arena för utveckling och lärande, enligt forskning kan de första åren vara avgörande för hur ett barn senare i livet upptäcker, lär samt utvecklas (Sheridan & Pramling Samuelsson 2009). Med den vetskapen är det viktigt att pedagogisk personal har kompetens att följa upp olika aktiviteter genom observationer, reflektioner, dokumentationer samt analyser för att nå utveckling i barns lärande men även i verksamheten. Håkansson (2013) belyser vikten av tid till dokumentation som ligger till grund för analys av verksamheten, vilka är väsentliga och tidskrävande delar i utvecklingsarbete. Rektorer i studien (Brodin & Renblad 2014) menar att det krävs god planering för att grunda de förutsättningar som behövs i en aktivitet med barnen. Nihlfors och Wingård (2005) menar att en aktivitet med god kvalitet kräver planering, genomförande samt utvärdering. Dessa tre komponenter bör ges lika med tid men det tenderar ofta till en icke jämn tidsfördelning mellan dem. Det läggs vanligtvis mer tid på genomförandet med barnen än på förarbetet samt efterarbetet. Dahlberg, Moss och Pence (2014) anser att tid är en viktig faktor för dokumentation och reflektionsprocesser, både gemensam och enskild. Denna tid anser författarna är en fråga om prioritering. Som

förskollärare behövs förmågan att organisera arbetet så att tiden finns för dokumentation och reflektionsprocesser med behöriga i verksamheten.

Håkanssons (2019) kvalitativa och undersökande studie handlar om svenska rektorers ledarskap i det systematiska kvalitetsarbetet. Författaren menar att förskolans läroplan fokuserar starkt på kvalitetsutveckling. Det påtalas om vikten av rektors kompetens och förhållningssätt att hantera och leda personalens kvalitetsarbete, vilken forskning visar på har en positiv inverkan. I studien (ibid.) benämns det att rektor har det övergripande ansvaret för planering och utveckling av arbetet samt att det bedrivs tillsammans med förskolans personal. Rent juridisk menar Håkansson (2013) att rektorer har ansvar för det systematiska kvalitetsarbetets genomförande samt att verksamheten genom detta arbete når förbättring.

2.3 Styrdokument

Läroplanen belyser kunskaper och värden som är väsentligt att barn utvecklar. Ur en samhällsdimension ligger förskolans läroplan till grund för verksamhetens pedagogiska arbete. Förskolan vilar på demokratisk grund och är barnens första arena i skolväsendet (Skolverket 2018). Utbildningen i förskolan ska främja barnens utveckling samt lust till ett livslångt lärande. Verksamheten i förskolan ska föra vidare respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande värderingar som samhället vilar på. Verksamheten ska enligt förskolans läroplan (Skolverket 2018) återspegla värden och rättigheter som uttrycks i FN:s barnkonvention. Barn har rätt till inflytande och delaktighet samt kännedom om sina rättigheter, verksamheten ska grunda sig i barnets bästa.

Kravet på systematiskt kvalitetsarbete framgår tydligt i skollagen (SFS 2010:800). Skolverket (2018) beskriver rektorns ansvar för förskolans kvalitet samt för genomförandet av det systematiska kvalitetsarbetet tillsammans med pedagogisk personal. Läroplanen (Skolverket 2018) lyfter fram att förskollärare ska ansvara för att utvärdering och analys av barns lärande och utveckling systematiskt sker och dokumenteras, detta för att förskolan utefter läroplanens mål ska ge barnen möjligheter att utvecklas och lära. Verksamheten kan genom dokumentation, uppföljning och utvärdering utveckla arbetets innehåll samt tillgodose barnens lärande och utveckling utifrån målen (Skolverket 2017).

Skolverket (2019) beskriver att syftet med systematiskt kvalitetsarbete i skola och förskola, innebär att synliggöra vad vi gör, varför vi arbetar med det vi gör, vart ska vi, hur gör vi och hur blev det. Ett fungerande kvalitetsarbete handlar om att synliggöra kvalitet och likvärdighet, verksamheten måste planeras, följas upp, analyseras, dokumenteras och utvecklas, därigenom kan vi skapa och dela kunskap om vad som genererar till goda framsteg. Skolverket (2015) menar att arbeta systematiskt och kontinuerligt innebär att arbetet ska bedrivas strukturerat med fokus på en långsiktig utveckling. En förutsättning för att det systematiska kvalitetsarbetet ska fungera är att det finns tid för gemensamma diskussioner och reflektioner i arbetslaget. Det krävs således en god organisation med tydlig struktur för att reflektionsarbetet ska kunna bedrivas.

Skolinspektionens (2018) slutrapport visar på ett klart samband mellan planeringstid och kvalitet i arbetet, det framgår dessutom olika faktorer som påverkar förskolors kvalitet. En av dessa faktorer är tid för planering samt reflektion kring arbetet, vilket påstås kan bidra till ökad kvalitet i barnens utbildning. Förskolepersonalen i rapporten (ibid.) efterfrågar mer tid för gemensam reflektion i arbetslaget. Begreppet reflektion beskrivs på olika sätt i rapporten, såsom att ensamt eller gemensamt reflektera över barnens läroprocesser, verksamhetens material, tolkning av läroplansmål och miljöförändringar samt utveckling av undervisning. Det kan även innebära reflektion kring pedagogiska frågor, som rör verksamhetens utveckling samt barnens utbildning. I rapporten (ibid.) uttrycks frustration hos förskolepersonalen gällande reflektionstid. Denna frustration kan enligt författarna bero på att förskolepersonalen inte har tillräckligt med reflektionstid, vilket kan innebära att det inte ges möjlighet till förbättring av arbetet samt utveckling av pedagogiska processer. Det uttrycks även en avsaknad av tid till diskussion av pedagogiska frågor. Rapportens (ibid.) författare diskuterar förskolepersonalens möjligheter samt utrymme att läsa och diskutera forskning då arbetet i förskolan ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket kräver tid och struktur samt en intresserad rektor som uppmuntrar och inspirerar sin personal till detta.

3. Teoretiska utgångspunkter

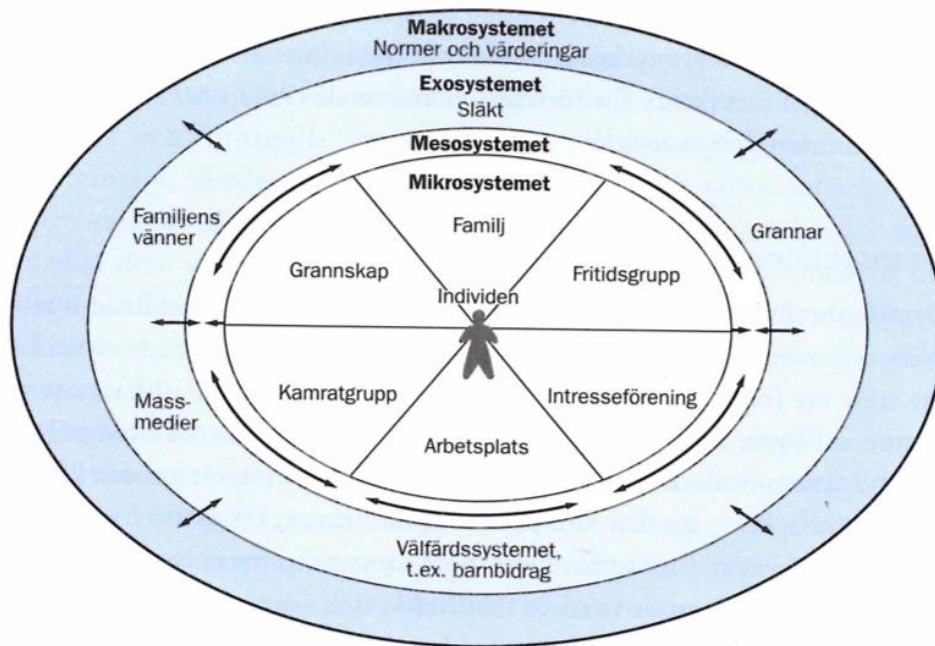
I detta kapitel presenteras relevant teori för studien. Urie Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori/modell valdes för att miljö och samspel är viktiga faktorer i förskolan. Modellen ger möjlighet att se olika faktorerers påverkan för en individs förutsättningar. Denna studie belyser förskollärares förutsättningar till planeringsmöjligheter av förskolans pedagogiska verksamhet.

3.1 Utvecklingsekologisk modell

Urie Bronfenbrenner (1917–2005) var en rysk-amerikansk psykolog. Bronfenbrenner formulerade det utvecklingsekologiska perspektivet som fokuserar på relationen mellan individ och samhälle, hur människan utvecklas i samspel med sin sociala miljö (Hwang & Nilsson 2011). Utvecklingsekologi är en systemteori inom pedagogik och psykologi, den innefattar fyra system på olika nivåer, mikro-meso-exo och makro.

Mikro är den nivå som är närmst individen, den innehåller olika närmiljöer som omger individen. Aktiviteter, roller och relationer är de viktigaste faktorerna i mikrosystemet (Andersson 1986). Det innefattar fritidsaktiviteter, arbetsplats, grannskap och kamratskap. Det anses väsentligt att detta system fungerar och är i balans. *Mesosystemet* är ett delsystem, det utgörs av förhållanden och kopplingar mellan de olika mikrosystemen. Det är gynnsamt för individen att de olika mikrosystemen som står i kontakt med varandra är i harmoni. I *exosystemet* visas ett samband mellan individen och den miljö som finns runt omkring och indirekt påverkar olika situationer, såsom välfärdssystemet, grannar, massmedier, släkt och vänner. Det kan vara skolans personalsituation eller andra situationer som individen inte själv är involverad i men som ändå indirekt påverkar. *Makrosystemet* avhandlar de generella drag som finns i ett samhälle såsom levnadsstandard, familjepolitik, kulturella faktorer och skolpolitik. Det handlar om de normer och värderingar som finns i samhället (Hwang & Nilsson 2011).

Utöver dessa fyra systemnivåer är tiden en viktig faktor att ta hänsyn till, denna kallas *kronosystemet* där både miljön och individen förändras med tiden (Hwang & Nilsson 2011). Bronfenbrenners modell kan ses som en global ram för att förstå utveckling utifrån, samt visar den på komplexitet i det som sker (Tjersland, Engren & Jansen 2011).

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell (Hwang & Nilsson 2011).

4. Metod

I detta kapitel presenteras studiens metodval, urval, genomförande, etiska övervägande samt bearbetning och analys av material.

En kvalitativ ansats har använts i undersökningen, empirin till undersökningen har insamlats genom intervjuer med verksamma förskollärare. Med en kvalitativ forskningsmetod kunde uppfattningar kring informanternas berättelser och upplevelser på ett djupare sätt förstås (Bjereld, Demker & Hinnfors 2018). I studien förklaras hur de etiska övervägandena säkerställs (Vetenskapsrådet 2002).

4.1 Intervju

Studien utgår från en kvalitativ forskningsmetod innehållande semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna bestod av öppna frågor som följde en intervjuguide med identiska frågor som ställdes till varje informant (Fejes & Thornberg 2015). I semistrukturerade intervjuer har informanterna möjlighet att utveckla tankar och idéer kring ämnet, det finns plats för flexibilitet (Denscombe 2016). Intervjufrågorna är öppna för att minimera risken att lägga svaren i munnen på informanten eller bara få ett jakande eller nekande svar. En kvalitativ metod är gynnsam att använda när information inhämtas om hur någon tycker, tänker och förstår något. Intervjuerna startade med allmänna frågor för att skapa en trygghet vilket Denscombe (ibid.) menar kan generera till ett flyt i frågor och svar. Det är viktigt att i synnerhet första frågan är lätt att svara på för att informanten ska känna sig trygg och slappna av. Intervjun fortsatte med mer specifika frågor på det som undersöktes. Informanterna informerades om att det inte handlade om att bedöma något utifrån rätt eller fel. Det är viktigt att intervjuare inte lägger någon vikt vid egna tyckanden samt lägger egna känslor i det som sägs, då är risken att informanten tappar intresse för att prata (Denscombe 2016).

Intervjuerna ägde rum vid planerade möten, båda studenterna deltog. Valet att vara båda vid intervjutillfällena ökade möjligheten att kunna ställa relevanta följdfrågor och för att informanternas svar kan uppfattas olika (Denscombe 2016). Då samtycke gavs användes ljudinspelning som dokumentationsverktyg, en ställde frågor, den andra spelade in samt skrev ner stödanteckningar kring det som sades och uttrycktes. Intervjuerna har transkriberats utifrån ljudinspelningarna och svaren på frågorna har bearbetats och analyserats gemensamt.

4.2 Urval

Studien innehåller ett bekvämlighetsurval som grundar sig i forskarens bekvämlighet. Bekvämlighetsurvalets mest centrala kriterier är att de som ingår i studien är lättillgängliga (Denscombe 2016). Tid och resurser har under pågående studie varit begränsat, de intervjuade förskollärarna var geografiskt lättillgängliga. Intervjuer har utförts med sex verksamma förskollärare från tre områden i samma kommun, med olika rektorer. Valet att intervjua förskollärare beror på att de är ytterst ansvariga för det pedagogiska arbetet. Det är förskollärares planeringsmöjligheter av den pedagogiska verksamheten denna studie behandlar.

4.3 Genomförande

Rektorer för de olika områden kontaktades via missivbrev (bilaga 1) och fick ta del av de etiska överväganden som finns knutna till denna studie samt studiens syfte. Rektorerna informerade sin personal och bad dem som var intresserade av att delta i undersökningen ta kontakt. De förskollärare som tog kontakt valdes utifrån olika kriterier ut till denna studie. De kriterier som låg till grund för urvalet var varierad längd på yrkesverksamhet i förskolan, för att få ta del av olika erfarenheter samt kunskaper. Tider bokades med intressenterna för intervju på deras arbetsplats, intressenterna valde själva tid för intervju för att det skulle bli smidigast möjligt för dem. Intervjuerna (bilaga 2) tog ca 30 minuter per tillfälle. Intervjuerna skedde med sex personer.

4.4 Etiska överväganden

Studien grundar sig på semistrukturerade intervjuer, under arbetets gång har hänsyn tagits till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vetenskapsrådet (2002) belyser de forskningsetiska principerna som har i syfte att skydda intressenterna samt ställa krav på forskarens förhållningssätt för att tillhandahålla en studie av god kvalitet. Studien har tagit informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet i beaktning.

Syftet med intervjuerna var att ta reda på förskollärares planeringsmöjligheter av den pedagogiska verksamheten.

Informationskravet innebär att deltagarna informeras om studiens syfte samt den metod som kommer användas för att samla in material till forskningen. Det handlar även om

vilka förutsättningar som gäller för deras deltagande (Vetenskapsrådet 2002). Genom ett utskickat missivbrev informerades förskollärarna om studiens syfte.

Med samtyckeskrauet ges ett godkännande till att delta i studien, det ska ske frivilligt och kan avbrytas när som helst (Vetenskapsrådet 2002). Förskollärarna gav sitt samtycke till intervju med ljudinspelning samt fick information om att deltagandet är anonymt, av fri vilja och kan när som helst avbrytas.

Nyttjandekravet betyder att forskningen ska följa den nationella lagstiftningen (Vetenskapsrådet 2002). Insamlade uppgifter om enskilda förskollärare får enbart användas till forskningsändamål vilket innebär att den insamlade empirin endast har använts i forskningssyfte till denna studie (Denscombe 2016). Då forskningsetiken är föränderlig bör forskare vara uppdaterade kring aktuella förändringar och beslut.

Konfidentialitetskravet handlar om att ta hänsyn till deltagarnas integritet genom att tillhandahålla all information konfidentiellt (Vetenskapsrådet 2002). Information om förskollärarna finns inte tillgängligt för några obehöriga. I studien framgår inte namn på förskollärare, förskolor samt vilket län förskolorna tillhör. För att förskollärarna ska förbli anonyma har informanterna givits andra namn (Vetenskapsrådet 2002). Enligt Denscombe (2016) bör forskare inte lagra data längre än nödvändigt. Studiens material innehållande ljudinspelningar och transkribering förvaras inlåst och kommer att makuleras när studien är klar.

4.5 Bearbetning och analys av insamlat material

När intervjuerna var genomförda, lyssnades intervjuerna av och transkriberades. Transkriberingen skrevs ut i pappersform vilket underlättade arbetet med att utläsa förskollärarnas svar. För att skapa en helhetsbild sammanställdes intervjuerna, på så sätt kunde likheter och skillnader utläsas i svaren. Utifrån studiens forskningsfrågor kategoriserades svaren, därigenom blev svaren på frågeställningarna synliga (Denscombe 2016). Studien innehåller citat för att ge läsaren en direkt koppling till svaren i intervjuerna, detta kan bredda trovärdigheten då förskollärares egna svar synliggörs.

Studiens resultat har analyserats utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell. Modellen ger möjlighet att se olika faktorer påverkan för en individs förutsättningar

(Hwang & Nilsson 2011). Denna studie belyser förskollärares förutsättningar till planeringsmöjligheter av förskolans pedagogiska verksamhet.

Under arbetets gång har en strävan funnits efter att skapa ett tillförlitligt samt trovärdigt resultat som visar på att undersökningsmetoden förde studien fram till en slutsats.

5. Redovisning av resultat

I detta kapitel presenteras studiens resultat och lyfter det som förskollärarna svarat utifrån frågeställningarna. Av etiska skäl har intervjupersonerna givits nya namn, Bea, Sara, Malin, Ofelia, Karin och Emma.

Sex förskollärare fick genom intervjuer svara på åtta frågor som var utformade för att få svar på studiens forskningsfrågor.

- Vilken tid finns för planering av den pedagogiska verksamheten?
- Hur används tiden till planering av den pedagogiska verksamheten?

Resultatet utifrån denna kvalitativa studie gällande *tid för planering av den pedagogiska verksamheten* visar tydligt att förskollärarna har olika förutsättningar. Bea som varit förskollärare i 14 år beskriver att de i sitt schema har avsatt tid för personalmöte samt kompetensutveckling, som Läslyft och Utmanande Lärande, vilket sker en gång i månaden. Denna tid genererar i cirka två och en halv timmar. Vidare berättar Bea att hon får planera när hon slutar i barngrupp för dagen. Bea arbetar 90% och har i snitt tre timmar ensam planeringstid i veckan. Hon berättar att tiden inte räcker till för att genomföra det som förskollärares uppdrag innebär, som att tillvarata barnens tankar och idéer för att främja deras intressen. Bea uttalar även otillräcklighet och stress gällande dokumentation av verksamheten som krävs för det systematiska kvalitetsarbetet. Vidare uttrycker Bea att arbetslaget valt att lägga en viss del av den enskilda planeringen tillsammans på kvällstid en gång i månaden för gemensam reflektion, då det inte alls finns möjlighet till gemensam reflektion under schemalagd arbetstid. ”Jag tycker att det har blivit svårare med åren att få tid till gemensam reflektion”.

Utöver denna tid ligger ansvaret att hitta stunder för planering när verksamheten tillåter, till exempel när barngruppen är ute eller när det är färre barn på förskolan. Denna tid innebär således ensam planering.

Jag saknar den gemensamma reflektionen som är så viktig, den får man aldrig, den önskar jag kunde finnas för vi hinner inte prata. Jag borde kämpa för att få tid till den gemensamma reflektionen.

Bea tillägger att de har haft det tufft då barngruppen består av många barn med olika behov, därav är det svårt att ta tid från barngruppen. ”Jag tycker inte att det är rättvist”.

Ofelia som varit verksam förskollärare i 14 år berättar att hon delvis har schemalagd planeringstid. De har på Ofelias förskola, som innefattar två avdelningar, bestämt att varje avdelning ska ha planering varannan måndag då de tillsammans i arbetslaget reflekterar över uppsatta mål samt planerar i cirka en timme och en kvart. Den avdelning som inte har planering den veckan är tillsammans med barnen. Resten av planeringstiden är enskild och ligger utanför schemat, vilket de kallar barnfri-tid. Denna tid varierar från två och en halv timmar till fyra och en halv timmar beroende på hur många timmar som är schemalagda i barngrupp. Det kan även vara personalmöte på kvällen, den tiden räknas då bort från den enskilda planeringstiden man har för veckan. Ofelia menar vidare att de i arbetslaget försöker ge varandra tid i verksamheten för att utföra det som behöver göras, men att det bör bestämmas för att det ska genomföras.

Det måste bestämmas för att det ska bli gjort. När vi är i verksamheten försvinner tiden så fort, så det måste bestämmas. Men visst är det färre barn någon gång så tar vi möjligheten att gå undan och göra det som behövs.

Ofelia uttalar att den gemensamma planeringstiden är väldigt viktig, hon upplever att det inte hinns med något annat än reflektion över målen. Det är fler saker som behöver utföras och samtalas kring, såsom utvecklingssamtal och möten. Ofelia anser att den enskilda planeringstiden generellt är tillräcklig, men den gemensamma tiden för reflektion i arbetslaget är alltför liten. ”Den gemensamma reflektionstiden är guld värd”.

Fyra av informanterna (Malin, Karin, Emma och Sara) uttrycker att all planeringstid är schemalagd, vilket innebär att deras planering sker under arbetstid. Två av dessa fyra förskollärare (Malin och Karin) har en och en halv respektive två timmar planering varje vecka som är avsatt för att gå ifrån barngruppen, denna tid innebär gemensam reflektion och planering i arbetslaget. Tiden används till en veckoanalys innehållande veckobrev till vårdnadshavare. I dessa veckobrev formuleras ett nuläge av verksamheten gällande pågående arbete utifrån uppsatta mål och vetenskaplig förankring. ”Det fortlöper varje vecka, så vi hinner rätt mycket”.

Både Malin och Karin berättar att de på förskolan arbetar till klockan 19:00 en dag var fjärde vecka, då läggs tiden till arbetsplats-träff. Den här dagen finns en struktur över vad som ska göras. Om det tillkommer extrainsatta möten, sker dessa den här dagen. Resten av tiden får de hitta när tillfälle ges, vilket de ser olika på. Malin uttrycker: ”Är det färre

barn så kan jag gå undan och sätta mig. När verksamheten bedrivs ute kan två vara ute med barnen och en kan vara inne. Man får hitta tiden”.

Karin: ”Jag tycker att det är svårt att hitta tiden, jag är med barnen”.

Malin och Karin har även gemensamt att deras rektorer bestämt att inte sätta in vikarier vid bortfall av personal. Detta innebär således att planeringstiden ibland uteblir då det fattas personal, pedagogerna behövs i barngruppen. Malin som varit förskollärare i 13 år tillägger att hon föredrar att all planeringstid är schemalagd med en tydlig struktur på vad som ska göras. Malin uttrycker att planeringstiden inte alltid är tillräcklig, och understryker att den gemensamma planeringen är viktig och genererar till att man hinner mer. Karin som arbetat som förskollärare i 29 år anser att barngrupperna blir större och arbetsuppgifterna växer, det ges inte tillräcklig tid för att kunna genomföra uppdraget.

De två resterande informanterna Emma och Sara, tillhör ett och samma område och även de har all planeringstid schemalagd. En dag i veckan har de två timmar gemensam planeringstid tillsammans i respektive arbetslag, då sätts det alltid in för barnen två kända vikarier. ”Vår chef tycker att det är viktigt med gemensam planeringstid så hon har gett oss möjlighet till att få den tiden, därför sätter hon in vikarie”.

Det är lyxigt, det vet vi. Men det är för att vi ska kunna klara av att gå iväg hela arbetslaget tillsammans, annars funkar det inte. Vi är väldigt glada att vi har den möjligheten.

Vidare har de schemalagd planeringstid för de olika ansvarsområden som de har, vilket genererar i olika lång tid. Men generellt har de cirka sex timmar var i veckan. ”Skulle jag ta på mig mer ansvar, skulle min planeringstid öka, uppdragsbaserat”.

Viss del av tiden går även till nätverksträffar samt personalmöten. Emma har arbetat som förskollärare i sju år, hon berättar att hon har möjlighet till mer planeringstid, vilken hon har tackat nej till för att få mer tid med barnen. ”Barnen går i första hand, jag tycker att det är ju för barnen jag är här”.

Emma uttrycker vidare att planeringstiden är tillräcklig, men att de behöver bli bättre på att vara effektiva under planeringen. Emma menar att de kan bli effektivare genom att ha en ordförande och en sekreterare. Hon anser att de behöver vara mer förberedda, strukturerade och i förväg bestämt vad som ska behandlas. Emma påtalar att det ibland är svårt att behålla fokus när hon jobbat en lång en lång dag eftersom hennes avdelning har sin gemensamma planering på eftermiddagen.

Sara har varit verksam förskollärare i sju år och anser sig ha tillräcklig tid för planering av verksamheten samt reflektioner med kollegorna. Hon uttrycker att schemalagd planeringstid är att föredra då hon sedan tidigare har erfarenhet av annan struktur. ”Av alla ställen jag jobbat är detta en väldigt bra planering och struktur. Man slipper känna press och ta med jobb hem”.

Sammanfattning

Två av sex respondenter anser sig ha tillräcklig planeringstid, både gemensamt och enskilt för att utföra sitt arbete. De två har till skillnad från övriga fyra respondenter givits utökad tid från rektor för planering och reflektion. Deras planering sker på arbetstid och är baserad på ansvarsområden samt förskolläraryuppslagets komplexitet. Övriga fyra respondenter har mindre mängd planeringstid och heller inte all tid schemalagd. De får hitta tid när verksamheten tillåter vilket fordrar kommunikation och samspel mellan förskollärarna. Två av fyra förskollärare påstår att planeringstiden inte är tillräcklig, ytterst lite tid ges till gemensam reflektion. Några av respondenterna uttrycker att tiden till gemensam planering av den pedagogiska verksamheten ofta förläggs på personalmöten och kompetensutveckling.

6. Sammanfattande analys av resultat

I följande avsnitt analyseras studiens resultat utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell. I centrum av den utvecklingsekologiska modellen står individen, i detta fall de förskollärare som intervjuats.

Modellen ger möjlighet att se olika faktorer påverkan för en individs förutsättningar. Denna studie belyser förskollärares förutsättningar till planeringsmöjligheter av förskolans pedagogiska verksamhet.

Mikro är den nivå som är närmst individen, den innehåller olika närmiljöer som omger människan. Aktiviteter, roller och relationer är de viktigaste faktorerna i mikrosystemet (Andersson 1986). Det innefattar fritidsaktiviteter, arbetsplats, grannskap och kamratskap. Denna studie fokuserar på arbetsplatsen, det vill säga kollegor och deras samspel, samt barngruppens behov och antal barn. Utifrån mikronivån menar fyra av intervjupersonerna att de, när det finns möjlighet, ger varandra tid under arbetsdagen till att gå ifrån barngruppen för att planera verksamheten. Informanterna beskriver att det är beroende på barnantal och de behov som finns i barngruppen som styr om det finns utrymme att ge varandra tid att gå ifrån. I enlighet med mikronivån är detta samspel nödvändigt, då informanterna inte har tillräckligt med tid för planering, vilket påverkar deras uppdrag. Två informanter arbetar i ett område där det inte sätts in vikarie vid personalbrist, vid dessa tillfällen finns ingen möjlighet till enskild planering då pedagogen inte kan lämna barngruppen. Gemensamt för alla informanter i studien, är att samtliga har personalmöte/arbetsplatsträff på kvällstid en gång i månaden. Några av informanterna har fått lägga till extra kvällsmöten/planering för att kunna planera och reflektera gemensamt i hela arbetslaget, då de inte har de förutsättningar på dagtid. Två intervjupersoner har en annan struktur för sin planering. De har inte samma behov av samverkan på mikronivå gällande tid för planering.

Utanför mikrosystemet finns *mesosystemet* som är ett delsystem, det utgörs av förhållanden och kopplingar mellan de olika mikrosystemen. Mesosystemet innefattar faktorer som påverkar samverkan samt samspel mellan de olika aktörerna i mikrosystemet. I denna studie berörs mesosystemet främst när det är personalbrist, vilket påverkar förutsättning till samverkan mellan pedagogerna i mikrosystemet, då de inte kan ge varandra tid till planering. Två informanter berättar att det inte sätts in vikarier vid bortfall av personal. Detta innebär således att planeringstiden ibland uteblir då det saknas

personal, eftersom pedagogerna behövs i barngruppen. I mesosystemet ryms även förskollärarnas förmåga att strukturera samt tillvarata de tillfällen till planering som verksamheten tillåter, till exempel när det är färre barn, eller när barnen vistas ute. En annan faktor som påverkar samspelet är förskollärares individuella ställningstagande i arbetet. Det vill säga hur individen är som person och stresstålighet samt vart individen anser sig behövas mest. En intervjuperson uttrycker att en förskollärare ska hinna med mycket, såsom dokumentation och annat utanför barngruppen, samtidigt behöver förskolläraren vara tillsammans med barnen. Detta ställningstagande upplever hon stressigt. Denna stress gällande att ge och ta tid från barnen till planering, kan påverka hela arbetslaget och barngruppen negativt. Det individuella ställningstagandet liknas med en annan av informanternas känsla. Hon menar att det är för barnens skull som hon är på arbetet, därför avstår hon från extra planeringstid trots att hon är berättigad till mer. Gemensamt för de två informanter som arbetat längst tid i förskolan, är att de uttrycker en uppgivenhet att räcka till och hinna med alla de ytterligare uppgifter som över tid lagts på förskolläraryuppdraget, istället för att få spendera tiden med barnen.

I *exosystemet* visas ett samband mellan individen och den miljö som finns runt omkring och indirekt påverkar olika situationer, som välfärdssystemet, grannar, massmedier, släkt och vänner, samt andra situationer som individen inte själv är involverad i men som ändå indirekt påverkar. Studiens exosystem består av beslut inom kommun och ledning som påverkar förskolans organisation. Till exempel rektorers beslut gällande förskollärares tid till planering, vilket visat sig vara olika genom intervjuerna. Förskollärarna ges olika lång tid och på så vis varierade förutsättningar till planering av verksamheten. Två av respondenterna uttalar att deras rektor givit dem extra tid till planering av verksamheten för att de ska kunna bedriva undervisning med kvalitet. Denna extra tid har givits till förskollärarna utefter olika uppdrag samt förskollärarnas önskemål. En annan informant känner tydlig frustration över att rektor inte ger tillräcklig planeringstid, speciellt när det gäller den gemensamma tiden. Förskolans läroplan (Skolverket 2018) beskriver att rektorn, som pedagogisk ledare, har ansvar att förskollärare ska ges förutsättningar till att ansvara för undervisningen. Eftersom läroplanen är tolkningsbar finns det olika synsätt och strukturer kring hur man genomför verksamhetens arbete samt vilka förutsättningar förskolläraren får.

Makrosystemet avhandlar de generella drag som finns i ett samhälle som levnadsstandard, familjepolitik, kulturella faktorer, skolpolitik och lagar. Det handlar om de normer och

värderingar som finns i samhället. Makronivån i denna studie omfattas av styrdokument, det vill säga läroplan för förskolan (Skolverket 2018), som verksamheten bedrivs utefter. I läroplanen (Skolverket 2018) beskrivs förskollärares uppdrag, vilket informanterna i studien uttrycker är en komplex uppgift som inrymmer mycket att förhålla sig till. För att kunna utföra uppdraget krävs således tid för planering för att kunna leda målstyrda processer i undervisningen utifrån barnens intressen, erfarenheter och behov. Skollagen (SFS 2010:800) belyser rektorns ansvar att ge sin personal de förutsättningar som krävs för genomförandet av den pedagogiska verksamheten.

Utöver dessa fyra systemnivåer är tiden en viktig faktor att ta hänsyn till, denna kallas *kronosystemet* där både miljön och individen förändras med tiden.

På grund av studiens begränsade tidsomfång har detta sistnämnda system inte studerats närmare.

7. Diskussion

I diskussionsdelen diskuteras resultatet och kopplas till tidigare forskning samt styrdokument. Syftet med denna studie är att genom intervjuer undersöka förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten. Studiens frågeställningar är vilken tid det finns för planering av den pedagogiska verksamheten, samt hur tiden till planering av den pedagogiska verksamheten används.

7.1 Resultatdiskussion

Vetenskapsrådets (2015) rapport "En likvärdig förskola för alla barn-innebörder och indikatorer" visar på ett klart samband mellan förskollärares planeringstid och kvalitet i arbetet. Likaså redovisar skolinspektionens (2018) slutrapport olika faktorer som påverkar förskolors kvalitet. En av faktorerna är tid för planering samt reflektion kring arbetet, vilket påstås kan bidra till ökad kvalitet i barnens utbildning. Detta stämmer överens med Wertfein, Spies-Kofler och Becker-Stolls (2009) undersökning där resultatet pekade på att pedagogers tid till planering har ett samband med verksamhetens kvalitet. Tid för förberedelse och planering av pedagogiska processer visade sig vara en faktor för att nå framgång. Rosenqvist (1995) lyfter i sin rapport också upp planeringstid som den viktigaste förutsättningen för pedagoger att strukturera och organisera verksamhetens innehåll. Samtliga informanter i vår studie uttrycker att den gemensamma tiden för planering som innefattar tid för reflektion, är det viktigaste momentet i arbetet för att nå utveckling. Två informanter påstår sig ha nog med planeringstid för att driva arbetet i verksamheten framåt, de har fått mer planeringstid av rektor utifrån förskolläraryuppslagets komplexitet. Studiens analys i exosystemet består av rektorers beslut gällande förskollärares tid till planering. Analysen visade att de två informanterna som givits mer tid till planering för att kunna bedriva undervisning med kvalitet, tyder på ett bra ledarskap från rektor, vilket Brodin och Renblad (2014) anser är centralt för att förbättra utbildningen i förskolan. I Wertfein, Spies-Kofler och Becker-Stolls (2009) studie framgick det likaså att kvalitet är beroende av en kompetent rektor med förmåga att strukturera och leda verksamheten. Även i Håkansson (2019) studie påpekas rektors kompetens och förhållningssätt att leda och hantera personalens kvalitetsarbete. Förskolans läroplan (Skolverket 2018) beskriver att rektorn, som pedagogisk ledare, har ansvar att förskollärare ska ges förutsättningar till att ansvara för undervisningen. Eftersom läroplanen är tolkningsbar finns det olika synsätt och strukturer kring hur man

genomför verksamhetens arbete samt vilka förutsättningar förskolläraren ges. Då rektor har det övergripande ansvaret att tillgodose sin personal med förutsättningar och möjligheter att utveckla verksamheten, menar vi att tid för planering och gemensam reflektion bör prioriteras.

Resultatet i vår studie antyder att struktur för planering och reflektion är viktigt så det kan generera till kvalitet, Brodin och Renblad (2014) menar att hög kvalitet hänger samman med planeringstiden. Som förskollärare har man ett ansvar att organisera tiden för planering på ett effektivt och strukturerat sätt. Förskollärarens förmåga att strukturera samt tillvarata de tillfällen till planering som verksamheten tillåter, till exempel när det är färre barn, eller när barnen vistas ute, ingår i studiens mesosystem som påverkar samspel mellan förskollärare. Det läggs vanligtvis mer tid på genomförandet med barnen än på förarbetet samt efterarbetet. Dahlberg, Moss och Pence (2014) anser att tid är en viktig faktor för dokumentation och reflektionsprocesser, både gemensam och enskild. Denna tid anser författarna (ibid.) är en fråga om prioritering. Denna prioritering menar vi ligger både på förskollärare och rektor. Informanter i vår studie som påtalar att de inte har nog med planeringstid, framför allt gemensam reflektionstid, borde tydligare uttrycka behov och önskemål om ytterligare tid till rektor. Enligt studiens analys av resultat utifrån Bronfenbrenners modell kategoriserades detta in i mesosystemet. Det är förskollärarens ansvar att organisera och strukturera verksamhetens innehåll, samtidigt är det utifrån exosystemet, rektorns ansvar att lyssna och ta beslut samt möjliggöra tid till förskollärares planering och gemensamma reflektion. Vi menar att detta samspel mellan systemen kan skapa förutsättning för utveckling.

Johansson (2011) påtalar i sin studie att det finns hinder för att genomföra förskolans målarbete, såsom tidsbrist, stora barngrupper och personalbrist. Denna tidsbrist påverkar tid för planering, reflektion och utvärdering. I vår studie påstår några av respondenterna att planeringstiden kan utebli då det fattas personal, eftersom pedagogerna behövs i barngruppen. Detta medför att planering och utvärdering uteblir vilket Nihlfors och Wingård (2005) menar att en aktivitet med god kvalitet kräver. Planering och genomförande samt utvärdering bör ges lika med tid men det tenderar till en icke jämn tidsfördelning mellan dem. Det läggs vanligtvis mer tid på genomförandet med barnen än på förarbetet och efterarbetet, vilket stämmer överens med det våra respondenter upplever i sina verksamheter. De menar att tiden för planering och utvärdering av

aktiviteter får en sekundär plats vilket inte är i enlighet med de riktlinjer läroplanen belyser.

Läroplanen (Skolverket 2018) understryker hur viktigt det är med utvärdering och uppföljning för att nå god kvalitet. Håkansson (2013) belyser vikten av tid till dokumentation som ligger till grund för analys av verksamheten, vilka är väsentliga och tidskrävande delar i utvecklingsarbetet. Några av respondenterna i vår studie anser att de inte har tiden för att reflektera tillsammans. Vi ställer oss frågande till, hur kan de nå kvalitet i barnens utbildning och utveckla verksamheten när tid för planering och reflektion inte ges och finns?

Johansson (2011) påpekar att arbetssituationen har förändrats genom åren med fler och nya arbetsuppgifter, även ökade krav på pedagoger och ledning. I studien (ibid.) framgår det en ekonomisk förändring vilket har bidragit till att ledningspersonal har fått ansvar för fler verksamhetsområden samt större enheter än tidigare. Denna förändring har genererat till att förskolans pedagoger fått fler administrativa arbetsuppgifter i sitt uppdrag. Ledningspersonal och pedagoger uttrycker att förändringen har medfört fler uppgifter, vilket skapar stress, samtidigt har de ökade kraven inneburit en utveckling av verksamheten. Några av respondenterna i vår studie upplever stress över att hinna med dokumentationer samt andra administrativa uppgifter som ligger på pedagogerna, de uttrycker otillräcklighet. I studiens analys kategoriseras denna stress och otillräcklighet i mesosystemet, vi anser även att exosystemet, det vill säga beslut från ledning, påverkar denna känsla hos förskollärare. Vi menar att denna otillräcklighet kan liknas med Skolinspektionens slutrapport (2018), där medverkande förskolepersonal uttryckte frustration gällande otillräcklig reflektionstid vilket visat sig vara centralt för att nå utveckling i barnens utbildning.

Informanterna i Gannerud och Rönnermans (2006) studie påtalade att uppdraget i förskolan är ett arbete som behöver förberedas och planeras, vilket kräver tid. De menar vidare att reflektion behövs, både individuellt och gemensamt. För att få möjlighet till gemensam reflektion har informanterna i studien valt att ha kvällsplanering flera gånger i månaden, för att hela arbetslaget ska kunna träffas och tillsammans reflektera. Detta visar sig även i vår undersökning, där informanter bestämt möten på kvällstid för att möjliggöra gemensam planering och reflektion, då tid och förutsättningar inte finns under dagen. Enligt studiens analys ryms detta inom mikrosystemet då förskollärarnas samsyn och samspel kring gemensam reflektion är väsentlig.

Rektorerna i Brodin och Renblads (2014) studie uttrycker att det finns olika kompetenser bland förskolans pedagoger vilket kan medföra att de ser olika på planering och genomförande. De påtalar att det är en balans mellan tid för planering och tid i barngrupp. Denna balans uttrycker en av våra informanter är svår, hon menar att förskolläraryuppsdraget är komplext med allt som måste göras. Tiden med barnen är värdefull, det är svårt att avgöra när det är lämpligt att ta/hitta tid från barnen. En annan informant uppger att denna balans inte upplevs svår. Brodin och Renblads (2014) studie syftar till olika kompetenser hos personalen, vilket vi menar även kan handla om individuella ställningstaganden. Dessa ställningstaganden kan innebära olika kompetenser och ett personligt förhållningssätt vilket medför att förskollärare agerar och ser olika på förskolans uppdrag samt i olika situationer.

Utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell har vi kunnat se hur de olika nivåerna samspelar och påverkar förskollärare utifrån de förutsättningar som finns. Genom modellen har vi kunnat analysera och tolka ett resultat gällande de förutsättningar till tid för planering som finns i respektive verksamhet. Läroplanen för förskolan (Skolverket 2018) beskriver att det är förskollärare som ska leda målstyrda processer och ansvara för undervisningen. Det krävs planering och genomförande som utgår från läroplanen och barnens tidigare erfarenheter.

Analysen av studiens resultat visar på att alla de olika systemen påverkar varandra samt individen, i detta fall förskollärarna i deras möjligheter till planering av den pedagogiska verksamheten.

7.2 Metoddiskussion

Förskollärare intervjuades på olika förskolor i en kommun. Intervjuerna besvarade studiens syfte och forskningsfrågor. När intervjuerna avlyssnades och transkriberades blev det märkbart att kompetens och kunskap var bristfälligt gällande att leda intervjuer, då erfarenhet inte finns. Trots bristande erfarenhet uppstod flera följdfrågor i intervjuerna, vilket kan bero på att båda studenterna deltog vid varje intervjutillfälle. Det kunde möjligen varit gynnsamt att i förväg prova intervjufrågorna i en pilotstudie för att få erfarenhet av att leda en intervju med ljudupptagning. Intervjuerna utfördes på de olika förskolorna där förskollärarna själva fick välja önskad tid. Valet att vara på respektive informants arbetsplats underlättade för intervjupersonerna att kunna delta. Det var även förmånligt att träffa varje förskollärare fysiskt då det lättare skapades en känsla kring det

som sades vilket medförde följdfrågor på ett naturligt sätt. Studien kunde fått ett bredare resultat om det kompletterats med fler intervjuer eller enkäter. Då studiens tidsomfång var begränsat skedde undersökningen i en kommun, det hade varit mer intressant att forska i flera kommuner.

7.3 Vidare forskning

Tidigare forskning knuten till vår studie pekar på rektorns ansvar och förhållningssätt att leda sin personal samt organisera verksamheten i det systematiska kvalitetsarbetet. Med detta menar vi att det vore intressant att i vidare forskning undersöka rektorers resurser och förutsättningar att stödja förskollärare i deras planerings- och utvecklingsarbete.

8. Slutsats

Syftet med denna studie var att genom intervjuer undersöka förskollärares planeringsmöjligheter i den pedagogiska verksamheten.

Efter att ha undersökt och diskuterat ämnet har vi fått svar på våra forskningsfrågor och kommit fram till att förskollärare ges olika förutsättningar gällande tid för planering av den pedagogiska verksamheten. En gemensam nämnare för samtliga respondenter är att den gemensamma reflektionen är av yttersta vikt för att utveckla verksamheten.

Vår slutsats är att samma förutsättningar till planering, reflektion och utvärdering inte ges i den likvärdiga förskolan.

Något som kan ge konsekvenser för förskolans verksamhet är att det ges olika förutsättningar gällande tid för planering av den pedagogiska verksamheten, framför allt tid för gemensam reflektion i arbetslaget. När tid inte finns för att mötas i gemensamma reflektioner kan det innebära svårigheter att nå utveckling. Konsekvenser för yrkesrollen kan vara att förskolläraren känner inre stress av att inte lyckas uppfylla läroplanens strävansmål med den kvalitet som barnens utbildning bör innehålla. Samtidigt kan det bli konsekvenser för barnen i verksamheten då tid för planering läggs under dagen när verksamheten bedrivs, barnen kan då ha tillgång till färre pedagoger. Det kan även vara negativt för både barn och vårdnadshavare när det sätts in vikarie för att ordinarie personal ska planera.

Referenslista

- Andersson, B-E. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjereld, Ulf, Demker, Marie & Hinnfors, Jonas (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. 4. uppl., Lund: Studentlitteratur
- Brodin, J. & Renblad, K. (2014). Reflections on the Revised National Curriculum for Preschool in Sweden- interviews with the heads. *Socialmedicinsk Tidskrift*, ISSN 0037-833X, Vol. 89, nr 4–5, ss. 416–424.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningskapande: Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: Liber.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2.uppl., Stockholm: Liber.
- Gannerud, E. & Rönnerman, K. (2006). *Innehåll och innebörd i lärares arbete i förskola och skola*. Acta universitatis Gothoburgensis (Elektronisk). Hämtad den 2 januari 2020.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/19534/1/gupea_2077_19534_1.pdf
- Håkansson, J. (2013). *Systematiskt kvalitetsarbete i förskolan, skolan och fritidshem*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, J. (2019). Leadership for learning in the preschool: Preschool managers' perspectives on strategies and actions in the systematic quality work. *Educational Management Administration & Leadership*. Vol. 47 (2).
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. 3., utg. Stockholm: Natur & kultur.
- Johansson, E. (2011). *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. 2., rev. uppl. Stockholm: Skolverket.
- Nihlfors, E. & Wingård, B. (2005). *Våga värdera! - Handbok om utvärdering och kvalitet i förskola och skola*. Stockholm: Ekelunds Förlag.
- Rosenqvist, M. M. (1995). *Planering av pedagogisk verksamhet (Rapport 1995:1)*. Falun: Högskolan.

Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.

Skolinspektionen (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse: ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2015). *Systematiskt kvalitetsarbete: för skolväsendet*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2017). *Allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/allmanna-rad/2017/allmanna-rad-om-maluppfyllelse-i-forskolan>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket. <http://www.skolverket.se>

Skolverket (2019). *Systematiskt kvalitetsarbete: så fungerar det*. Hämtad 26/11 2019. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola>

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Tjersland, O-A., Engren, G. & Jansen, U. (2011). *Allianser: värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vetenskapsrådet (2015). *En likvärdig förskola för alla barn: innebörder och indikatorer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2015-10-12-en-likvardig-forskola-for-alla-barn.html>

Wertfein, M., Spies-Kofler, A. & Becker-Stoll, F. (2009). Quality curriculum for under-threes: the impact of structural standards. *Early Years* 29:1, ss. 19-31.

<https://www-tandfonline-com.ezproxy.hkr.se/doi/full/10.1080/09575140802685297>

Hämtad 16/10–19.

Bilagor

Bilaga 1

Missivbrev

Till rektor för verksamma förskollärare i kommunen

Datum: 2019-10-10

Hej

Vi är två studenter som läser förskolläraryrket med inlag av validering vid Högskolan Kristianstad. Vi studerar vår sjunde och sista termin, vilket innebär att vi just nu skriver vårt examensarbete i utbildningsvetenskap. Ämnet vi vill fördjupa oss i är förskollärares planeringstid. Undersökningens syfte är att ta reda på förskollärares möjligheter till planering av den pedagogiska verksamheten.

Vi vill ta hjälp av verksamma förskollärare genom semistrukturerade intervjuer med ljudupptagning. Intervjun kommer att ta max 60 minuter och bestå av frågor som är värdefulla för oss i vårt fortsatta arbete.

Vid intervjun kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Detta innebär att medverkan är frivillig och att förskolläraren kan avbryta intervjun och därmed sitt deltagande. Individens medverkan och svar kommer att hanteras konfidentiellt där personer och förskolor inte kan identifieras. Materialet förvaras så ingen obehörig kan ta del av det och resultatet kommer endast att användas i forskningsändamål. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om personuppgifter (GDPR).

Har ni frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss för mer information.

Vi önskar besked om ert samtycke senast 2019-10-20.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Student: Tina Renevall

Student: Jessika Håkansson

Samtycke till deltagande i studien förskollärares planeringstid

JA, jag har tagit del av informationen och samtycker till att delta i studien.

JA, jag samtycker till ljudupptagning under intervjun.

.....

Namnsteckning

.....

Namnförtydligande

Datum

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Hur länge har du varit yrkesverksam förskollärare?

.....
.....

2. Hur många är ni i arbetslaget?

.....
.....

3. Hur många förskollärare finns det i arbetslaget?

.....
.....

4. Har du schemalagd planeringstid?

.....
.....

5. Hur mycket tid för planering har du/ni i veckan?

.....
.....

6. Anser du att planeringstiden är tillräcklig?

.....
.....

7. Har du alltid möjlighet att nyttja din planeringstid? Om inte, vad beror det på?

.....
.....

8. Hur och när lägger ni planeringstiden på avdelningen?

.....
.....

9. Har ni något ytterligare ni vill tillägga?

.....
.....

